

Placering af et nyt og moderne hospital - set i et GIS-kommunikativt perspektiv

Inge Flensted

I første halvdel af 2008 havde Herning Kommune til opgave at give sit bedste bud på placering af et nyt og moderne akuthospital i Vestjylland. Opdragsgiveren var Regionsrådet i region Midtjylland. Ud over at opgaven blev en uhyre spændende og fagligt udfordrende GIS-opgave, blev den også et møde med pressen – her især den lokale dagspresse – som var dels overraskende, nyt og udfordrende. Det er formodentlig en sjældenhed at se sine dybt faglige resultater i den grad eksponeret i pressen med den drejning, som resultaterne også kan gives.

Baggrund

Regionsrådet i Region Midtjylland besluttede i efteråret 2007 i en ny hospitalsplan, at der skulle opføres et fagligt ambitiøst og attraktivt hospital i Vestjylland til afløsning af de 2 eksisterende hospitaler, placeret i henholdsvis Holstebro og Herning bymidter.

De 2 kommuner blev i den anledning anmodet om at beskrive mulige placeringer i området mellem Herning og Holstebro. Der var således lagt op til endnu et slag i den kendte lokale "krig" mellem de 2 mellemstore byer. Denne lokale strid er som altid yderst interessant for den lokale presse, se Figur 1. Et faktum, der selvfølgelig var kendt, men dog ikke på samme måde erkendt i vores faglige verden ved opgavens begyndelse.

Denne artiklen omhandler ikke de dybt spændende og faglige GIS-analyser, som opgavens gennemførelse bragte med sig, men derimod den fagligt kommunikative vinkel, som opgaven førte med sig.

Opgaven gav anledning til 4 delopgaver i Herning Kommune:

1. En planlægnings- og analyseopgave
2. En opgave omkring håndteringen af sagen i forhold til de politiske systemer
3. En mediemæssig og kommunikationsmæssig håndtering af sagen – såvel politisk som administrativt
4. Etableringen af et system, der tæt følger udmeldingerne fra regionen og de øvrige kommuner i Midt- og Vestjylland – ikke mindst Holstebro

Delopgave 1 omfatter som et element GIS-opgaven, og resultatet er den rapport, der blev sendt til Regionsrådet, og som er tilgængelig på Herning Kommunes hjemmeside (se reference).

Delopgave 3 omfatter den kommunikationsmæssige del af opgaven, og den blev i Herning Kommune fastlagt til at skulle begrundes i en faglig og saglig argumentation frem for en politisk og følelsesladet argumentation, Figur 2.

Denne beslutning gav virkelig baggrund for, at det GIS-mæssige beslutningsgrundlag kunne komme i højsædet, og der var således lagt op til dybdegående analyser af, hvor et sådant nyt og moderne hospital skulle placeres.

I det følgende beskrives nogle af de analyser, der blev lavet, og den måde, hvorpå de efterfølgende blev præsenteret i dagspressen.

Et hospitals opland

En af de første og mest efterspurgte analyser var beregningen af et givet hospitals opland eller optageområde, som det kaldes.

Et hospital med en given placering har et optageområde, hvis grænse går der, hvor køretiden til et nabohospital bliver kortere end til det givne hospital. Grænsen for et hospitals optageområdet ligger altså præcist der, hvor det tager samme tid at køre til nabohospitalet. Beregninger, der ligger til grund for optageområdets afgrænsning, har det fulde vejnet med hastigheder og eventuelle forhindringer som grundlag.

Kampen om storsygehuset

Figur 1. Sygehusets placering blev straks stemplet som en kamp mellem de 2 byer. Her de 2 borgmestres udtalelser hhv. Lars Krarup og Arne Lægaard. Herning Folkeblad 16. januar 2008

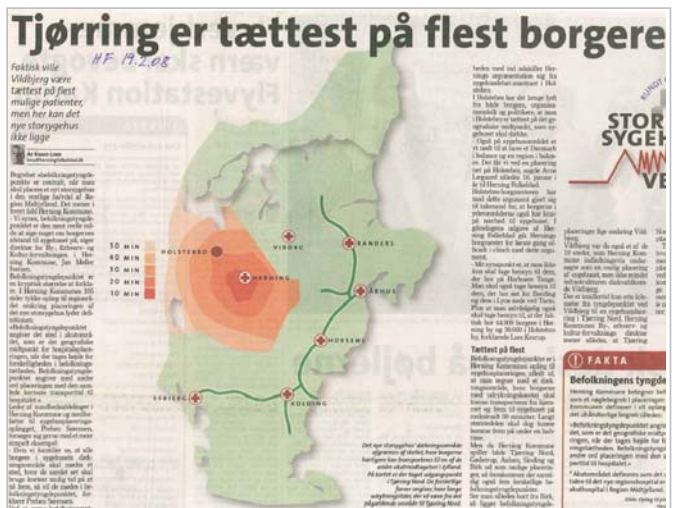
Figur 2. I Herning Kommune skulle faglighed og saglighed være grundelementer i argumentationen for regionshospitalets placering, Herning Folkeblad.

Figur 3. Optageområder for 2 forskellige placeringer af hospitalet i hhv. Tjørring v. Herning, lys grøn, og Tvis ved Holstebro, lys blå. Kilde: Herning Kommune

	Tjørring	Tvis
Antal personer i optageområder	300.966	273.584

Figur 4. Tabel over hvor mange personer, sygehuset vil dække ved 2 placeringer

Figur 5. En placering ved Tjørring giver det mest befolkningstunge opland, Herning Folkeblad

Optageområdet for 2 forskellige placeringer af hospitalet ser fx således ud, figur 3:

Når optageområdet er fastlagt, er det en simpel sag at "tælle indbyggerne sammen" inden for dette område, og sammenligne hvor mange indbyggere, der ligger i hvert hospitals optageområde, figur 4:

I figur 5 ses hvordan en sådan analyse præsenteres i pressen.

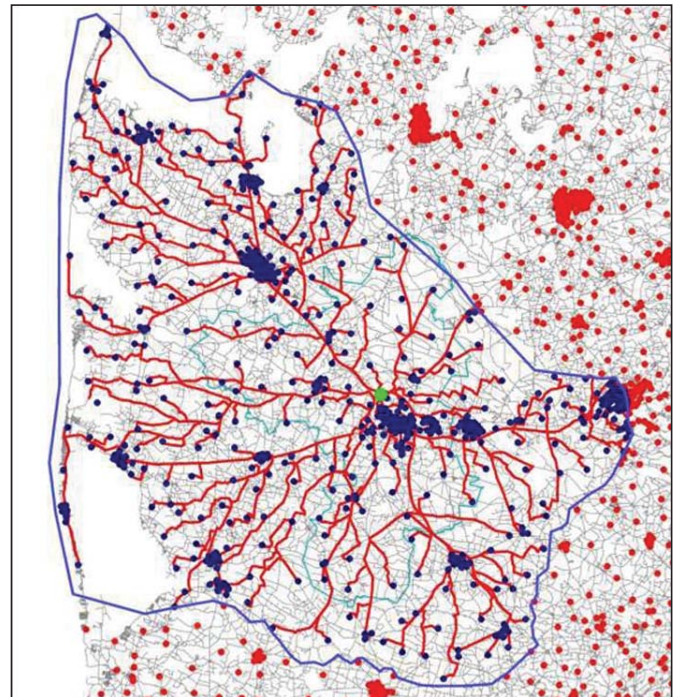
Afstande og tider

Når hospitalets opland er fastlagt, er en vigtig faktor dernæst, hvor langt der er for borgerne til hospitalet målt i tid og afstand. Med oplandetsafgræsning, det detaljerede vejnet og befolkningstal, er der her blot tale om lette beregninger – dog beregninger i massevis, som får computeren til at knurre i timevis, især når placeringer igen og igen forfines, så analyserne kan starte forfra.

Figur 6 viser datagrundlaget for beregningerne: Optageområdet for en udvalgt placering (Tjørring) er vist med blå, det detaljerede vejnet med grå, befolkningsklynger indenfor optageområdet med blå pletter og den nærmeste/hurtigste vej med rød. Den nærmeste og den hurtigste vej behøver ikke være den samme, så der er tale om 2 forskellige beregninger for tid og afstand

Resultatet af beregninger vises i en simpel tabel med gennemsnitlig kilometerafstand og gennemsnitlig transporttid for hver af de 6 analyserede placeringer, figur 7.

Hvad der ikke umiddelbart er indlysende er, at tallene dækker over stor forskel i den befolk-

Figur 6. Vejnet og befolkning repræsenteret ved samlinger i klynger i et optageområde.

ningsgruppe, der dækkes af hospitalet ved de 6 forskellige placeringer.

Dette har naturligvis stor betydning i den samlede hospitalsplan, men sådanne mere skjulte argumentationer kommer sjældent til udtryk i aviserne eller i pressemeddelelser. Her ser overskrifterne således ud (figur 8)

Befolkningstyngdepunkt

En af de meget populære analyser i arbejdet var beregning af befolkningstyngdepunktet. Når vi en gang havde beregnet et optageområde for en given hospitalsplacering, blev vi bedt om at beregne befolkningstyngdepunkter for dette optageområde.

Befolkningstyngdepunktet var en af de vanskeligste opgaver rent fagligt, men det lykke-

	Tjørring	Gødstrup	Aulum	Sinding	Birk	Tvis
Gennemsnitlig tid	24,22 min	24,89 min	23,58 min	24,24 min	24,18 min	23,35 min
Gennemsnitlig afstand	35,34 km	34,50 km	33,73 km	33,99 km	36,77 km	32,47 km
Befolkningsgrundlag i optageområde	313.504	314.207	302.265	300.532	352.193	279.742

Figur 7. Tabel, der viser gennemsnitlig tid og afstand for borgerne indenfor hvert optageområde

Figur 8. Den vigtigste konklusion er, at en Herring-placering slår en Holstebro-placering, Herring Folkeblad d. 25. februar

des efter screening af adskillelige rapporter, artikler og lærebøger at finde frem til en formel, der kunne anvendes. Umiddelbart var det ikke så let at se, hvorfor netop dette punkt var så vigtigt. Men i sammenhæng med befolkningsudviklingen gav det dog rigtig god mening.

Med Danmarks Statistiks befolkningsudvikling inddraget i beregningerne kunne flytningen af tyngdepunktet også beregnes, og det kunne dermed vises, at befolkningsudviklingen betyder, at tyngdepunktet flytter sig dramatisk mod Herring - logisk nok, når man ser tallene, som de er vist med pressens overskrift i figur 9.

Således gengives dette i pressen, figur 9 og figur 10:

Figur 9. Sent i processen blev nye tal for befolkningsudviklingen inddraget i beregningerne. Herring Folkeblad maj 2008

Resultatet af beregningerne sælges således, selvfølgelig er der her igen tale om et lokalt Herringblad, hvorimod det i Holstebro blev udlagt, som usikre prognoser, der kunne blive selvopfyldende

Personalets bopæl

Hvad er et hospital uden personale? Derfor er der selvfølgelig også stor bevågenhed omkring, hvordan et hospital kan tiltrække personale.

Det er jo ingen hemmelighed, at der ikke er samme tiltrækningskraft for tilflyttere i Vestjylland som til de større byer. Til trods for masser af frisk luft, billige store boliger og fred og ro, så er de store byer mere tiltræk-

Figur 10. De nye tal for befolkningsudviklingen gav anledning til nye konklusioner.. Herring Folkeblad 3. maj 2008

Hver fjerde læge bor i øst

Den gode nyhed for Holstebro er, at der bor flere sygehuslæger i kommunen end i Herning og Ikast tilsammen. Den dårlige er, at hver fjerde læge bor i Østjylland.

Af Jesper Markussen
jema@bergtale.dk

HOLSTEBRO-HERNING: Er det lettere at rekruttere læger til Herning og Holstebro? Og vil placeringen af et kommende vestjysk storsygehus få betydning for, hvor svært eller let det vil blive at rekruttere læger?

Svaret er stadig langt fra klart efter *Herning Kommunes* mandag fremlagte en mere end 100 sider lang rapport om placeringen af et kommende vestjysk storsygehus mellem Herning og Holstebro.

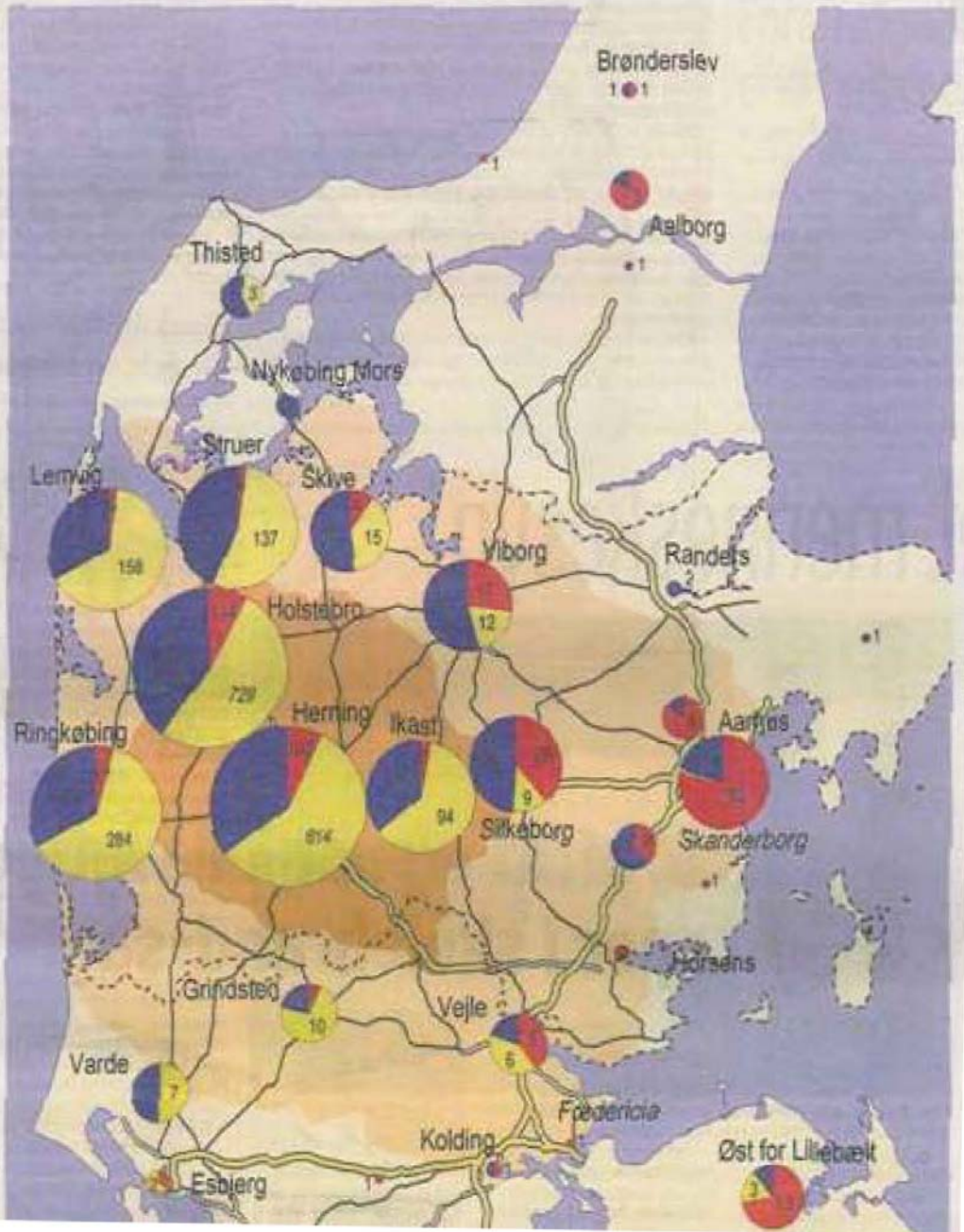
Heri har kommunen blandt andet fået udarbejdet en opgørelse over, hvor lægerne i Hospitalsenheden Vest-sygehuset i det tidligere Ringkøbing Amt bor.

Der viser på den ene side, at Holstebro-kommunen er den kommune, der har fået hospitalsansatte læger boende. Med 114 læger har den flere læger boende end både Herning og Ikast tilsammen.

Ganske som også en overvågning af plejepersonalet er bosat i de tre nordvestjyske kommuner.

Bor i Østjylland

På den anden side viser opgørelsen også, at omkring hver fjerde sygehuslæge i Hospitalsenheden Vest er bosat uden for det tidligere amt - primært i det østjyske

Figur 11. Her en direkte gengivelse af en af vore illustrationer, men en overskrift, der tækkles læsere. *Herning Folkeblad* 19.februar 2008

kende. Især de højtuddannede læger har det med at hænge fast i universitetsbyerne, hvor de uddannes. Derfor er analyser af personale, opdelt i forskellige grupper også en vigtig brik i spillet.

Personale til hospitaler deles typisk op i 3 grupper: Læger, plejepersonale og det øvrige personale. Den første gruppe er vanskelig at trække langt vestpå, hvilket

tydeligt fremgår af såvel rekrutteringsgrundlag ved nye stillingsopslag som ved ledige stillinger i det eksisterende hospitalsvæsen. En analyse af disse forhold indgik også i undersøgelsen en analyse, der blev gengivet i avisen med det kort, vi udfærdigede, figur 11.

Konklusion

Det gælder ikke altid "kun" om at løse en dybt faglig opgave til UG med kryds og slange, set ud fra et fagligt professionelt synspunkt, men i nogle sammenhænge langt mere om at præsentere resultaterne på en forståelig måde for ikke så fagligt kyndige som beslutningstagerne oftest er. Det viste denne opgave os med al tydelighed. Utallige er de præsentationer, der er smidt i papirkurven - ikke fordi resultatet var forkert, men fordi resultatet ikke blev præsenteret "godt nok".

Det er en anden dialog end vi er vant til. Der er ingen, der anfægter den faglige professionalitet, men der er masser af indvendinger mod farvevalg, valg af symbologi, baggrundskort og ikke mindst størrelse: Alt skulle helst presses ned på maksimalt et A3-papir, og hvor kan det være vanskeligt. Til trods for det frustrerende i denne helt anden udfordring, så er/blev det både forståeligt og i sig selv ganske spændende at kunne imødekomme disse krav, som kom fra øverste sted hos os, nemlig vores borgmesterkontor. Og det er jo rigtigt: Hvad hjælper gode analyser, hvis de ikke kommunikerer ud, så de forstås på rette måde. Men selvfølgelig kan det lykkes, for kort er jo nu engang en fantastisk måde, at præsentere et beslutningsgrundlag på! Som fagfolk lægger vi også vægt på, at gøre opmærksom på de forudsætninger, der lægges til grund. Ændringer i forudsætningerne kan jo nemt flytte resultaterne en del.

Men forudsætningerne og deres eventuelle sårbarhed, var der ikke fokus på. Her måtte vi selv lægge bånd og forklare, hvad vores datagrundlag kunne anvendes til, og hvad det ikke kunne bære.

Vores første "pædagogiske" udfordring var således vores opgavestillere, internt i kommunen. Den næste blev noget mere ustyrlig, nemlig den lokale dagspresse.

Det var en særlig oplevelse at se resultaterne, drejet mod en presse-mæssig vinkel. Vi har heldigvis ikke på noget tidspunkt kunne sige, at noget var decideret fordrejet til ukendelighed eller ud over hvad resultaterne kunne bære, men ikke alle detaljer og forudsætninger var dokumenteret i avisartiklerne.

Ydermere kunne vi lære rigtig meget af det layout, vi så i dagspressen. På det punkt var det jo virkelig professionelle folk, der stod bag.

Vi kom igennem opgaven uden de store skrammer på disse udfordrende punkter, men lærerigt har det været.

Det var samtidig en gave, at Herning Kommunes udgangspunkt var de saglige og faglige begrundelser, for i modsat fald ville opgaven måske for vores faglige del have stillet sig anderledes, og måske på en måde, der var udfordrende på helt andre punkter.

Alt i alt blev opgaven enormt spændende fagligt, og yderst lærerig på det kommunikationsmæssige plan.

Referencer

Herning Folkeblad jan-maj 2008

Rapport: Herning Kommunes hjemmeside, <http://www.herning.dk/Om%20Kommunen/Planer%20og%20Politikker/ovrigt%20planer/Regionshospitalet.aspx> (Søg evt. Hospital)

Forfatter

Inge Flensted, afdelingsleder Kort, GIS og IT, Teknik og Miljø, Herning Kommune, ad-mif@herning.dk